

maakt. De zee is een toestand, en anders niet." En inderdaad, wie een deel maar van zijn leven aan zee heeft doorgebracht, hij weet het heel goed: de zee is niet iets om naar te kijken, iets van vormen en vormwisselingen, geen samenstelling van aangename of tragische lijnen, geen spel zelfs van kleuren voor wie nog wat meer is dan bloot een registreerend oog. De zee is integendeel, voor wie maar eenigszins dieper voelt en daarbij over wat imaginatie beschikt, — de zee is de, als het ware geruststellende, vaststelling van eigen psychologische ervaringen, het teeken van gemoedsmomenten, het duidelijke klaarblijkelijke beeld, dat meer dan eens verrast door zijne zuivere stelligheid, van het diepste, misschien het meest verborgen Ik. Men erkent er zich in, men belijdt en beboet er zich in. Zij is belooning en beproeving; zij is biecht en penitentie; zij is genezing ook en nieuwe blijde en moedige kracht.

Hij kent ze nu al meer dan zestig jaar, Ensor. Het is op de zee dat Ensor voor het eerst zijne oogen heeft geopend. En gij kunt u dan ook wel voorstellen dat die oude maar eeuwig-jonge, wijze maar kinderlijk-frissche oogen verzadigd zijn, hoe ook steeds gretig, van al de mogelijke schakeeringen van lucht en water, — van vochte lucht vol schittering van krystallen, van waterzanden, zwaar of ijlerig als eene naakte huid. Waarvan zoude ik hier aan het beschrijven gaan? Het ware wat al te gemakkelijk. Maar waarom zou Ensor dan ook gaan schilderen, en dat schilderen niet overlaten aan wie de zee niet ziet dan als een zomeruitstapje?

Het is de zee, de bestendige getuige, nu ruim zestig jaar al. Men zou het hem niet aanzien, maar die zestig jaar zijn hem niet een aanhoudend pretje geweest. Met vertrouwde vrienden praat Ensor over zijn leven graag, en vooral over zijne jeugd, — zij het dan ook steeds met eene pijnlijke hapering: behoefte aan uitstorting; — over zijn geheimzinnig-Engelschen grootvader; over zijne Vlaamsche grootmoeder die uit wandelen ging met een zwaren stok en een grooten aap aan een ketting; over zijn krachtigen levenslustigen vader, die niet veel werkte en 's avonds piano speelde in de visscherskroegen; over zijne schoone en teedere moeder; over zijn zwager die was een Chinees; over hem-zelf die men het schilderen toeliet, onder voorwaarde dat hij zijne verkoopersbeurt waarnam, en met strenge stiptheid, in het schelpenwinkeltje waar toen reeds de Japan-sche Sirene te kijk stond: een leven vol vreemde geheimzinnigheden, verklaring ten volle van Ensor den Fantast. — En daarnaast, bij eeuwige aanwezigheid, de zee, de lusteloze of woedende, de steeds abstracte en des te aanhalerige, de steeds onverschillige die te beter uwe vragen uitlokt; de vormloze die gij kneden zult naar de vormen van uw verlangen of van uwe wroeging, de luie die de wieg is van uw troost; de oneindige die het bed kan worden van uwe doodsbegeerte. De zee, de Zee en Ensor; dagelijksche confrontatie van meer dan eene halve eeuw lang; waarachtig